

HUKUK ALANINDA İŞBİRLİĞİNİN TÜRK DÜNYASI AÇISINDAN ÖNEMİ

Alparslan ALTAN¹

(Türkiye Cumhuriyeti Anayasa Mahkemesi, Türkiye)

1. İşbirliğinin Tarihi Temelleri

Türk Dünyasını oluşturan topluluklar aynı milletin mensupları olarak uzun yıllar boyunca birlikte, karşılıklı iletişim içerisinde yaşamışlardır. Fakat devletleşme sürecinde tarihin belli dönemlerinden itibaren bu toplumlar ayrı devletler kurmuş, farklı çatılar altında yaşamaya başlamışlardır.

Türk Cumhuriyetlerinin uzun vadede varlıklarını ve bağımsızlıklarını koruyabilmeleri ve etkin bir ülke olabilmeleri için kendi aralarında, her alanda yakın işbirliği içerisinde olmaları büyük önem taşımaktadır. Birbirlerinden uzaklaşmaları halinde ise, sahip oldukları potansiyel avantajları kaybedeceklerdir. Bu nedenle, özellikle birlikte hareket etme açısından ellerinde potansiyel işbirliği imkanları mevcut bulunan Devletlerin bunları kullanarak birbirleri ile ilişkilerini geliştirmeleri hem kendilerinin, hem de oluşturdukları topluluğun menfaatlerini daha etkili biçimde elde etmelerini kolaylaştıracaktır.

Türk Dünyasını oluşturan toplulukların karşılıklı ilişkilerinde en önemli faktörlerden birisi ortak kültürleridir. “Ortak kültürün varlığı, bu topluluklar arasında şimdiye kadar kurulan veya kurulması gereken diğer ilişkilere de kolayca geçit vermektedir”². Bu nedenle değişik alanlarda karşılıklı işbirliği faaliyetleri açısından Türk Dünyasının önemli avantajları bulunduğu açıktır.

20. yüzyılın başında İsmail Gaspıralı'nın Türk dünyası için söylediği “Dilde, fikirde, işte birlik” sözü Türk Dünyasını oluşturan topluluklar bakımından her alandaki işbirliği çalışmalarının hedefi olarak görülmelidir. Bugün gelinen noktada, “dilde, fikirde ve işte birlik” hedefine ulaşılabilmesi için herkese önemli görevler düşmektedir.

Azerbaycan halkının ulusal önderi, çağdaş dönemin seçkin siyaset adamı Haydar Aliyev'in Türkçe konuşan ülke liderlerinin 7. zirvesinde 26 Nisan 2001 günü İstanbul'da yaptığı konuşmasında veciz bir şekilde ifade ettiği gibi, “kırılmaz tarihi bağların yanı sıra, amaç ve görevlerimizin, karşılaştığımız sorunların benzerliği ülke ve halklarımızı bağlayan güçlü bir etkidir”³.

¹Türkiye Cumhuriyeti Anayasa Mahkemesi Raportörü, TÜRKİYE.

²Zakir AVSAR/ Ferruh SOLAK, Türkiye ve Türk Cumhuriyetleri, Vadi Yayınları, Ankara, 1994, s.85-111.

³<http://library.aliyev-heritage.org/tk/7276960.html>

Türkiye Cumhuriyetinin kurucusu Atatürk, Türk Dünyasını oluşturan topluluklarla siyasal birlikten ziyade, kültür birliği ve karşılıklı işbirliğinin geliştirilmesi gerektiğini vurgulamıştır. Atatürk, Türk Dünyasını oluşturan topluluklar arasında sıkı iletişim ve dayanışmayı öne çıkardığı bir konuşmasında, “Türk milleti, Kurtuluş Savaşı’ndan beri, hatta bu savaşa atılırken bile mahkûm milletlerin hürriyet ve bağımsızlık davalarıyla ilgilenmeyi, o davalara yardım etmeyi benimsemiştir. Böyle olunca kendi soydaşlarının hürriyet ve bağımsızlıklarına kayıtsız davranması elbette uygun görülmez. Fakat milliyet davası şuursuz ve ölçsüz bir dava şeklinde mütalaa ve müdafaa edilmemelidir. Milliyet davası siyasi bir mücadele konusu olmadan önce şuurlu bir ölkü meselesidir. Şuurlu ölkü demek müspet ilme, ilmi usullere dayandırılmış bir hedef ve gaye demektir. O halde propagandalarda müspet usullere müracaat etmek şarttır. Hareketlerin imkân sınırları ve sıraları mutlaka hesaba katılmalıdır. Türkiye dışında kalmış olan Türkler, ilkin kültür meseleleriyle ilgilenmelidirler”⁴ demiştir.

Bugün üzülererek söylemeliyiz ki, ortak bir dilin bulunmayışı Türk Dünyasını oluşturan Devlet ve milletler arasındaki işbirliği çalışmalarının önünde önemli bir engel oluşturmaktadır.

Türk Dünyasını oluşturan topluluklar arasında ortak kültür açısından büyük ölçüde benzerlikler bulunmasına karşın, iletişim eksikliği nedeniyle ortak değerler üzerinde karşılıklı etkileşim dil farklılığı yüzünden ancak sınırlı ölçüde gerçekleşebilmektedir.

2. Uluslararası Düzene Uyum Çalışmaları ve Buna Yönelik İşbirliği İhtiyacı

21 yüzyılda dünyada globalleşme eğiliminin artması ve yaygınlaşması nedeniyle, günümüzde tüm toplumların, dolayısıyla da tüm toplumsal organizasyonların globalleşmeye uyum sağlayacak şekilde değişimlere yönelmeleri kaçınılmaz olmuştur. Değişim zorunluluğu, diğer alanlarda olduğu gibi hukuk alanında da geçerlidir. Bu zorunluluk Devletlere hem iç düzenleri, hem de diğer Devletlerle ilişkileri bakımından birtakım yükümlülükler yüklemektedir.

İç düzen açısından Devletlerin mevzuatları ile uygulamalarını temel hak ve hürriyetler, insanlığın ortak değerleri ve uluslararası toplum tarafından benimsenen ilkelere uygun hale getirmeleri bir yükümlülük olarak görülmektedir. Öte yandan, bu ortak değer ve ilkelerle ilgili olarak diğer Devletlerle ortak hareket imkanlarının geliştirilmesi de evrensel standartların yakalanması bakımından büyük önem taşımaktadır.

⁴ A. Afet İNAN, “Atatürk ve Dış Türkler” **Türk Kültürü Dergisi**, Sayı: 13, 1963, s.115.

Türkiye açısından, diğer Devletlerle ortak hareket imkanlarının geliştirilmesi kapsamında Türk Dünyasını oluşturan Devlet ve Milletlerle işbirliği çalışmaları yürütülmesi ve geliştirilmesi önemli bir ihtiyaç olarak görülmektedir.

2.1-Türkiye’de Adalet Sisteminin İyileştirilmesine Yönelik Çalışmalar

Avrupa Birliğine katılım süreci ile ilgili olarak, adalet ve yargı sistemini AB normlarına uyarlamak amacıyla Türkiye’de son yıllarda hukuk alanında önemli gelişmeler gerçekleşmiş ve temel mevzuat metinlerinde köklü değişiklikler yapılmıştır.

30/10/1984 tarihli ve 3067 sayılı Kanun gereğince, Türkiye Büyük Millet Meclisi Genel Kurulunun 28/6/2006 tarihli 121 inci Birleşiminde onaylanan Dokuzuncu Kalkınma Planında (2007-2013) da belirtildiği gibi, yapılan Anayasa değişiklikleriyle temel hak ve hürriyetlerin evrensel standartlara ulaştırılması ve Kopenhag Kriterlerine etkin bir şekilde uyum sağlanabilmesi için köklü düzenlemelere gidilmiş, kadın ve erkeklerin eşit haklara sahip olduğu daha açık bir şekilde belirtilmiş, ölüm cezası tümüyle kaldırılmıştır.

Türkiye Adalet Akademisi ile aile, tüketici, denizcilik, fikri ve sınai haklar mahkemeleri gibi ihtisas mahkemeleri kurulmuştur. İlk derece mahkemeleri ile Yargıtay arasında görev yapmak üzere ikinci derece adli yargı mahkemeleri olarak bölge adliye mahkemelerinin (istinaf mahkemeleri) kurulmasına dair kanun yürürlüğe girmiştir. Adalet hizmetlerinde etkinliği sağlamak ve verimsizliği önleyebilmek için 137 ilçede adli teşkilat ile 120 ceza infaz kurumu kapatılmıştır.

Toplumsal, siyasal, sosyal ve ekonomik değişimler karşısında eskimiş olan ve günün ihtiyaçlarına cevap veremeyen temel kanunların günün ihtiyaçlarına cevap verecek şekilde yenilenmesi kapsamında, Türk Medeni Kanunu, Türk Ceza Kanunu, Ceza Muhakemesi Kanunu, Kabahatler Kanunu, Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun, Denetimli Serbestlik ve Yardım Merkezleri ile Koruma Kurulları Kanunu çıkarılmış, Türk Ticaret Kanunu ve Türk Borçlar Kanunu Tasarıları hazırlanmıştır.

Adalet hizmetlerinin fiziki imkanlarının geliştirilmesi ve süreçlerinin hızlandırılması kapsamında Plan döneminde adalet binalarının hükümet konaklarından ayrılarak müstakil mekanlara taşınması, Ulusal Yargı Ağı Projesi(UYAP) ve e-adalet konusunda önemli aşamalar kaydedilmiştir. Hukuk alanında işbirliğinin önemli unsurlarından birisi UYAP ile elde edilen tecrübenin Türk Dünyasına aktarılması olabilir. Yargının modernleştirilmesi ve e-adalet uygulamaları alanında işbirliği yapılabilir. Mevzuatın ve yargı kararlarının toplandığı bir ortak ağ geliştirilebilir. Bu konuda da dil ve alfabe birliğinin önemi ortaya çıkmaktadır.

Türkiye’de gerçekleştirilen bu atılımlar diğer ülkeler için olduğu kadar Türk Dünyasını oluşturan Devletler açısından da önem taşımaktadır. Sosyal hayat ve iletişim alanlarındaki başdöndürücü gelişmeler diğer alanlar yanında hukuk alanını da sürekli değişim ve gelişime zorlamaktadır. Dolayısıyla bu alanda

sürekli bir emek ve gayret içerisinde olunması gerekmektedir. Bu açıdan, belirli alanlarda gerçekleştirilen atılımlar bu ihtiyacı hisseden diğer ülkeler için de örnek oluşturmaktadır. Bu nedenle, hukuk alanında yapılacak işbirliği sayesinde Türk Dünyasını oluşturan Devletler tecrübelerini birbirlerine aktarmak suretiyle zaman, emek ve kaynaktan tasarruf imkanlarını da elde etmiş olacaklardır.

İşbirliğinin getirdiği birlik ve bütünlük, Türk Dünyasının hukuk alanında etkin bir şekilde söz sahibi olmasını sağlayacak ve böylece işbirliğinin taraflarını oluşturan Devletler hukuk yoluyla uluslararası toplumda layık oldukları yeri alabileceklerdir.

2.2- Uluslararası Düzene Uyum Açısından İşbirliği İhtiyacı

Uluslararası alandaki değişim zorunluluğu ülkeler açısından birtakım sorunları beraberinde getirirse de, bu değişimin bilinçli bir şekilde gerçekleştirilmesi ve yönlendirilmesi halinde önemli fırsatların yakalanmasını da sağlayabilecek potansiyeli de bünyesinde barındırmaktadır.

Hukuk alanında insan hakları, terör ve uluslararası önemdeki suçlarla mücadele, özel hukuk alanındaki uyumlaştırma çalışmaları, ortak kanunlaştırma hareketleri, iç mevzuatların uluslararası anlaşma ve organizasyonların getirdiği yükümlülüklerle uygun biçimde yapılandırılması zorunluluğu, ulusal düzenlemelerin ekonomi ve uluslararası ticaret alanındaki gelişmelere uygun şekilde yapılandırılması gereği gibi birçok alanı ilgilendiren hukuki konu ve sorunlar diğer ülkeler açısından olduğu gibi Türk Cumhuriyetleri açısından da büyük bir önem taşımaktadır. Bu nedenle, Türk Dünyası kapsamındaki ülkeler arasında işbirliğinin en önemli boyutlarından birisini de, hukuk alanındaki işbirliği oluşturmaktadır.

Bugün Türk Dünyasına dahil ülkeler arasında hukuk alanındaki işbirliğiyle ilgili çeşitli sorunlar olduğu gibi değişik imkân ve fırsatlar da vardır. Bu ülkelerin kültürel ve sosyo-ekonomik gelişme düzeylerindeki farklılıkların yanı sıra, karşılıklı iletişim ve bilgi paylaşımı konusundaki yetersizliklerin, hukuk alanındaki işbirliğini güçleştiren temel sorunlar olduğu öne sürülebilir. Ancak, diğer ülkeler gibi, Türk dünyasına dahil ülkeler de globalleşme sürecinden kaçınılmaz olarak etkilenmekte ve her ülkedeki hukuk kurum ve organları, globalleşmeye uyum sağlamak amacıyla değişik düzeylerde çaba sarf etmektedirler.

1990'dan sonra Türk Cumhuriyetleri arasında işbirliği faaliyetlerinin canlanması ve bazı konularda da olsa yoğunlaşması memnuniyetle karşılanırsa da, halen birçok konuda yeterli biçimde işbirliği olanaklarının bir türlü hayata geçirilemediği de yadsınamaz bir gerçektir. Bunun nedenleri genel olarak; ülkelerin ekonomik ve sosyo-kültürel gelişmelerindeki farklılıklar, eğitim-öğrenim yapılarındaki farklılıklar ortak dil kullanımıyla ilgili sorunlar, iletişim altyapılarından kaynaklanan sorunlar, ülkeler arasında bilgi alışverişiyle ilgili sorunlar, siyasal yapılanma farklılıkları olarak sayılabilir.

Birbiriyle bağlantılı olan bu sorunlar, doğal olarak her alanda olduğu gibi hukuk alanında işbirliğini de olumsuz yönde etkilemektedir. Ancak, bu sorunların çözümüyle ilgili çabalar da devam etmektedir ve bugüne kadar bu konuda belli başarılar da elde edilmiştir.

3.Küreselleşme ve Bölgesel Entegrasyonlar Karşısında Türk Dünyası

T.C. Başbakanlık Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığının Ağustos 1995 tarihli, "Dünyada Küreselleme Ve Bölgesel Entegrasyonlar (At, Nafta, Pasifik) Ve Türkiye (AT, EFTA, KEİ, Türk Cumhuriyetleri, İslam Ülkeleri, ECO) İlişkileri Özel İhtisas Komisyonu Türkiye - Türk Cumhuriyetleri İlişkileri Raporu"⁵nda hukuk alanında yapılması gerekenler temenni olarak ayrıntılı biçimde belirtilmiştir. Bunlardan bazıları açısından kimi ilerlemeler sağlanmış ise de, bu alanda gösterilecek her türlü gayret yeni açılımlarla daha da geliştirilmeye muhtaçtır. Raporda yer verilen temenniler bugün de geçerliliğini ve önemini korumaktadır. Bu nedenle kısaca bu temenniler üzerinde durulmasında yarar bulunmaktadır.

Buna göre, öncelikle hukuk alanında ortaya çıkan ihtiyaçların karşılanması ve karşılaşılan sorunların aşılması için, karşılıklı tecrübe ve bilgi birikimlerinin aktarılmasını sağlayacak organizasyonlar oluşturulmalıdır. Bu cümleden olarak, hukuki yakınlaşmayı sağlamak üzere, her cumhuriyetten yeter sayıda hukukçunun katılacağı ve sürekli çalışma yapacak bir "hukuk komitesi" oluşturulmalıdır.

Karşılıklı olarak hukuk sistemlerini incelemek, yargı kurumları, hukuk fakülteleri ve diğer hukuk kuruluşlarında konularıyla ilgili seminerlere katılmak üzere hukukçular ve uzmanlar davet edilmeli ve böylece uzmanların devlet sistemi, kamu yönetimi, evrensel hukuk değerleri ve ortak hukuk yaklaşımları konularında seviye ve tecrübe kazanmaları sağlanmalıdır.

Ülkemiz ile çeşitli ülkeler arasında adalet hizmetlerinin gerçekleştirilmesine yardımcı olmak üzere ikili veya çok taraflı adli yardım, yabancı mahkeme ilâmlarının tanınması ve terfizi, suçluların iadesi ve hükümlü transferi gibi anlaşmalar yapılmaktadır. Bu tür anlaşmaların Türk Cumhuriyetleri ile de yapılması konusunda karşılıklı niyet teatileri olmasına rağmen, Türkiye ile Türk Cumhuriyetleri arasında adalet konusunda yapılacak esas anlaşma ihtiyacının, hukuk ve adalet sisteminin reformu alanında olduğu gözlenmektedir.

Yeni yapılanma ve demokratikleşme sürecindeki Türk Cumhuriyetlerinin yönetim ve hukuk düzenlerinin, yerinden yönetim sistemi çerçevesinde oluşması amacıyla, ihtiyaç duyabilecekleri deneyim ve olanaklara sahip olmaları için, Türkiye ve bu cumhuriyetlerin yöneticileri ile hukuk ve bilim adamlarının karşılıklı düşünce ve görüş alış verişine olanak sağlayacak

⁵<http://www.dpt.gov.tr/DocObjects/Download/3341/oik471.pdf> .

araştırmaların yapılmasının ve toplantılar düzenlenmesinin yararlı olacağı düşünölmektedir. Bu suretle, karşılıklı olarak uzman gönderilmesi, gerektiğinde, staj ve eğitim olanaklarının sağlanması yanında, uluslar arası plânda demokratik, liberal, parlamenter, piyasa ekonomisine dayalı yapılara sahip ölkelerde benimsenmiş ve uygulamaya aktarılmış olanlara benzer norm veya standartların saptanması da mümkün olabilecektir. Bu cumhuriyetlerin, yönetim ve hukuk düzenlerinin, aynı norm veya standartlara göre oluşturulmaları, aralarındaki ticari, ekonomik ve teknik konulardaki iş birliğinin aksamadan ve uyum içinde işlemlerini sağlayacaktır.

Türk Cumhuriyetlerinin kendi aralarında ve Türkiye ile istikrarlı bir işbirliğine ve ilişkilerinde sağlıklı, hızlı işleyen güvenilir bir yapıya kavuşturulmaları, uygulamada oluşabilecek muhtemel gecikme, sürtüşme gibi durumların düzenlenme aşamasında önlenmesi ve başta adalet olmak üzere devlet yönetiminin "yerinden yönetim" ağırlıklı olarak kurulması, bu oluşumun temel amaçlarıdır.

Her ölkenin kendi yapısına uygun bir hukuk sistemini gerçekleştirme gereğinin yanı sıra, bugün için giderek bütünleşen bir dünya ile ölkenin bağlantısını kurabilmek amacıyla hukuk sistemlerinin de bilgi alış verişinden fazlasıyla etkilenmesi ve ortak kararların alınmasında yardımcı olacak unsurların hukuk sistemleri içine yerleştirilmesi zorunluluk arz etmektedir.

Türkiye ve Türk Cumhuriyetleri arasındaki sosyal, kültürel ve ekonomik işbirliğinin ve bütünleşmenin sağlanabilmesi, öncelikle bu ölkelerin insana ve dünyaya bakış tarzlarını, algılama ve uyma biçimlerini ortak çerçevelerde yeniden kurmaları ile gerçekleşebilecektir. Adalet hizmetleri konusunda bu ortaklığın gerçekleşebilmesi için hızlı bir bilgi alış verişine ve yapılacak ikili anlaşmaların bir prosedür çerçevesinde karara bağlanması ihtiyacı vardır.

Uluslararası hukuk alanında bilgisi olan, yabancı dil bilen uzman hakim, avukat ve hukukçuların yetiştirilmesi, alınacak kararların yorumlanmasında ve yürürlüğe konmasındaki sürati artırabilecek ve Türkiye-Türk Cumhuriyetleri ortaklığının dünyadaki yerini alabilmesini sağlayacak yegane kaynaktır. Bu nedenle, öncelikle insan yetiştirilmesi ve kurumlar içindeki eskimiş düzenlemelerin, yetiştirilmiş bu insanların önerileri ışığında yeniden yapılandırılması gerekir. Türk Cumhuriyetlerinde, bu temel öncelikler yerine getirildikten sonra, adalet hizmetlerinin gerçekleştirilmesi ve yenilenmesinde Türkiye'nin deneyimleri yol gösterici olabilir.

Kendilerine ait hukuk sistemini yeniden düzenleyecek olan Türk Cumhuriyetleri ve Topluluklarının, yeni yapılanmalar gerçekleştirebilmesi için öncelikle, hukukun bütün dalları, adalet ve yargının bütün kurumları ile ilgili ve ikili anlaşmaların gerçekleşme biçimlerinin incelenmesini ve ihtiyaçların belirlenmesini sağlayacak bir dokümantasyon birikiminin oluşturulması gerekir. Yazılı hukuk kaynakları, kitap ve makale alış verişini sağlanırken, konu ile ilgili bilim adamlarının ve adli personelin yetişebilmesi amacıyla, Türk

üniversitelerinden hukuk ile ilgilenen bilim adamlarının gönderilmesinin yanında, hukuk fakülteleri bünyesinde açılan (veya yeni açılacak) master ve doktora programlarına Türk Cumhuriyetlerinden öğrenciler alınarak hukukçu ve adli personel yetiştirilmesi sağlanabilir. Türkiye ve Türk Cumhuriyetlerinde karşılıklı olarak birbirlerinin hukuki yapısını iyi bilen uzmanlar yetiştirmek için mukayeseli hukuk kürsüleri kurulabilir.

Adalet hizmetleri ile ilgili olarak yürütülecek yardımlaşmanın sağlıklı olabilmesi için öncelikle, ikili görüşmeler ve anlaşmalar yapılacak olan Türk Cumhuriyetlerinin sosyal, siyasal, ekonomik ve kültürel tarihinin günümüzdeki gelişmeler ile birlikte saptanması ve devletin örgütlenme şemasının bilinmesi gerekir. Bu durumda, hem onların kendilerine özgü hukuk sistemlerinin oluşturulması sürecinde anlamlı yardımlar sağlanabilecek, hem de ikili anlaşmalarda ortak olarak alınacak kararlar daha uygulanabilir halde olacaktır.

Her devletin veya topluluğun iki veya daha fazla elemanla temsil edildiği bir "tetkik ve araştırma" komisyonu oluşturularak her devletin halihazırdaki "adli" durumunun tespiti yapılabilir. Söz konusu tespitler çerçevesinde, Türkiye'nin tecrübelerinden faydalanarak sunabileceği bir yapılanma örneği çerçevesinde, ortak standartlara sahip yeni hukukî düzenleme yolları ortaya konulabilir. Bunun için görevlendirilecek elemanların bizzat ilgili ülkelere veya topluluklara gönderilerek, yüz yüze görüşme ve yerinde incelemelerle verileri toplamaları sağlıklı olacaktır. Aynı şekilde, söz konusu ülkelerden Türkiye'ye gelecek olan elemanların, Türk adalet sistemi ile ilgili staj ve incelemeler yapması için gerekli kolaylıklar sağlanmalıdır.

Türkiye'de Anayasa Mahkemesi, Yargıtay, Danıştay, Sayıştay, Adalet Bakanlığı, Dışişleri Bakanlığı gibi kurumlar ile Barolar, Noterler Birliği ve Hukuk Fakülteleri gibi kuruluşların hem yapısal özellikleri Türk Cumhuriyetlerine tanıtılmalı, hem de bu kurum ve kuruluşlarda görev alan kişilerin konu ile ilgili olarak raporlarına ve görüşlerine başvurulmalıdır.

Hatta, Türk Cumhuriyetlerinin adalet sistemlerinin yeniden yapılanması çerçevesinde konu ile ilgili kişilerin araştırma yapmaları ve toplantılar düzenleyerek ortak görüşlerini sunmaları, benzer norm ve standartların saptanmasında yardımcı olabilecektir.

Günümüzde hem ulusal, hem de uluslararası idarî kararların ve yargı kararlarının süratle alınması ve adaletle ilgili kurumların düzenli çalışması, eldeki verilerin düzenli işlenmesine ve pratikte hızlı kullanılmasına bağlıdır, ihtiyaç duyulan her türlü hukukî bilginin, ortak bir bilgi bankasında toplanması ve verilerin güncelliğinin sağlanması zorunludur. Bu durum, Türkiye'de ve Türk Cumhuriyetlerinde ulusal düzeyde gerçekleştirildikten sonra, uluslararası bilgi akımını sağlayacak ortak bir iletişim ağının da varlığı gerekmektedir. Bu yolla tetkik ve araştırma kurullarına gerek kalmadan ve zaman kaybına uğramadan, gerekli bilgi alış veriş sağlanabilecek ve kullanılabilir.

Söz konusu bilgi bankasında ve komisyonlarda üyelerin birbirlerini anlayabilecekleri ortak bir dilin kullanılması zorunludur. Bu nedenle, komisyonlarda

yer alacak ve verileri bilgi bankasına işleyecek elemanların yabancı dil konusunda eğitilmeleri gerekecektir.

4. Hukuk Alanındaki İşbirliğinin Somut örnekleri ve Azerbaycan Anayasa Mahkemesi Başkanlığı İle Türkiye Cumhuriyeti Anayasa Mahkemesi Başkanlığı Arasında İmzalanan İkili İşbirliği Mutabakatı

Türkiye Cumhuriyeti Adalet Bakanlığı ile Azerbaycan Cumhuriyeti Adalet Bakanlığı arasında imzalanan “Türkiye Cumhuriyeti Adalet Bakanlığı ile Azerbaycan Cumhuriyeti Adalet Bakanlığı Arasında İşbirliğine İlişkin Protokol” 17.08.2001 tarihinde yürürlüğe girmiştir. 2-3 Mayıs 2002 tarihleri arasında Türk Adalet Bakanının ziyareti sırasında bu protokole işlerlik kazandırmak için, iki ülke Adalet Bakanlığı görevlileri ile hâkim ve savcılarının birbirlerinin hukuk sistemlerini tanımaları için bir dizi karşılıklı ziyaret ve seminerler düzenlenmesi konusunda mutabakata varılmıştır.

Yine 20.10.2007 günü Türkiye Cumhuriyeti Yargıtay Başkanının ziyareti sırasında Türkiye Yargıtay Başkanlığı ile Azerbaycan Yüksek Mahkemesi Başkanlığı arasında işbirliği protokolü imzalanmıştır.

Hukuk alanındaki işbirliğinin somut bir örneği de Azerbaycan Anayasa Mahkemesi Başkanlığı ile Türkiye Cumhuriyeti Anayasa Mahkemesi Başkanlığı arasında 10.5.2007 günü Anayasa Mahkemesi Başkanı Tülay Tuğcu'nun Bakü ziyareti sırasında imzalanan ikili işbirliği anlaşmasıdır.

Bu anlaşma ile ilgili imza töreninde Anayasa Mahkemesi Başkanı Tülay Tuğcu, Türkiye ile Azerbaycan'ın iyi günde, zor günde birlikte olmak zorunda ve birbirlerine dayanmak durumunda bulduklarını, Türkiye ve Azerbaycan Anayasa Mahkemelerinin, anayasa hukuku, insan hak ve özgürlüklerini oluşturma konusunda ortak değerler üreteceğine, bunun her iki ülkenin yararına olduğu gibi, insanlığa da büyük katkıları olacağına inandığını vurgularken, Azerbaycan Anayasa Mahkemesi Başkanı Abdullayev de, iki ülke Anayasa Mahkemeleri arasındaki dostluk ve işbirliği ilişkilerin bir süre önce kurulduğunu ve Türkiye Anayasa Mahkemesinin büyük tecrübelerle sahip olduğunu belirterek, bu tecrübelerden faydalanma niyetinde olduklarını ifade etmiştir.

Bu anlaşma ile, taraflar Azerbaycan Anayasa Mahkemesi ve Türkiye Cumhuriyeti Anayasa Mahkemesi görev alanlarına giren konularda ikili işbirliği programları başlatmak, bilgi ve deneyimlerini paylaşmak ve kurumsal kapasitelerini güçlendirmek isteği ile, taraflar arasında işbirliğini geliştirmek için güçlü sebepler olduğunu kabul ederek, gelecekteki kurumsal işbirliği için yeterli bir çerçeve oluşturacağına inanarak anlaşmayı imzalamışlardır.

Anlaşmanın 1. maddesine göre, taraflar dostane ilişkilerine, kurumsal kapasitelerine ve karşılaştırmalı hukuk araştırmalarına katkıda bulunacak

programlar geliştirme ve uygulama konusunda işbirliğini ilerletme hususunda anlaşmışlardır.

Anlaşmanın 2. maddesine göre, Bu amaçla, taraflar aşağıdaki şekillerde işbirliği faaliyetleri yürütmek üzere anlaşmışlardır:

Eğitim Faaliyetleri

- Taraflar görev alanlarıyla ilgili konularda ve mutabık kalınan diğer konularda ortak eğitim programları düzenleyebilirler.
- Taraflar kurumlarında düzenledikleri eğitim programlarına birbirini davet edebilirler.
- Taraflar eğitimcilerini ve eğitimden sorumlu birimlerinin hazırlamış oldukları eğitim paketi, kitap, görsel-işitsel ürünler vb. gibi eğitim ve bilgi materyallerini mübadele edebilirler.

Araştırmalar

- Taraflar görevleriyle ilgili konularda ortak bir araştırma yapmak için anlaşabilirler.
- Taraflar belirleyecekleri araştırma konularında karşılıklı olarak uzman mübadelesinde bulunabilirler.

Seminerler

- Taraflar mutabık kalınan konularda ortak seminerler düzenleyebilirler.
- Bilgi ve Deneyim Alış Verişi
- Taraflar mutabık kaldıkları konularda ve mutabık kalınan metotlarla bilgi ve deneyim alışverişinde bulunabilirler.
- Taraflar bilgi ve deneyim alışverişinde bulunmak üzere karşılıklı olarak heyetlerini veya görevlilerini mübadele edebilirler.

Diğer İşbirliği Faaliyetleri

Tarafların ortak yazılı mutabakatı sonucunda başka işbirliği faaliyetleri de yürütülebilir.

Anlaşmanın 3. maddesine göre, taraflar İkinci Madde'de belirtilen işbirliği faaliyetlerinin uygulanma şeklini, işbirliği programlarının süresini ve bu mutabakat zaptında açıkça belirtilmeyen diğer ayrıntıları yazılı iletişim yoluyla belirlerler.

Anlaşmanın 4. maddesine göre, aksi Taraflarca kararlaştırılmadıkça, Taraflar arasındaki heyet veya uzman mübadelesi yılda en az bir defa gerçekleştirilir. Ev Sahibi Taraf, konuk heyete ve görevlilere gerçekleştirilen işbirliği faaliyetinin konusunu, süresini ve kapsamını belirten kendi resmi dilinde ve İngilizce hazırlanmış bir belge veya diploma veya sertifika verirler. Ev Sahibi Mahkeme Başkanlığı bu belgelerin birer nüshasını ziyaret eden tarafın Mahkeme Başkanlığına da iletacaktır.

Anlaşmanın 5. maddesine göre, taraflar, bir veya daha fazla çalışanını, bu Mutabakat Zaptının yerine getirilmesi için gerekli hazırlıkların yapılmasından

ve yazışmaların yürütülmesinden sorumlu olmak üzere irtibat görevlileri olarak belirleyebilirler.

Anlaşmanın 6. maddesine göre, aksi taraflarca kararlaştırılmadıkça, Taraflar doğrudan iletişim kuracaklardır.

Kısaca çerçevesi çizilen bu anlaşmanın iki ülke arasında imzalanması memnuniyet verici bir gelişmedir. Yargı organları, hukuk kurum ve kuruluşları arasında gerçekleştirilen bu tür anlaşmaların Türk Dünyasını oluşturan tüm Devletler arasında yaygınlaştırılması, anlaşma hükümlerinin hayata geçirilmesi ortak ilişkilerin geliştirilmesi açısından önemli faydalar sağlayacaktır.

5. Sonuç

Türk Dünyasını oluşturan Devletler açısından işbirliği imkanlarının artırılması, ortak hareket alanlarının geliştirilmesi ve sağlıklı iletişimin kurulabilmesi yönünde şimdiye kadar gösterilen gayretler takdire şayandır. Ancak, bu yönde yapılacak birçok iş bizleri beklemektedir.

Yapılacak işlerin en fazla olduğu alanlardan birisini de hukuk alanında işbirliği ihtiyacı oluşturmaktadır. Bu alanda alınacak mesafelerin, diğer işbirliği alanlarına da olumlu katkılar sağlayacağı kuşkusuzdur.

Türk Dünyasını oluşturan devletler arasında gerçekleşecek güçlü işbirliği sayesinde oluşacak dostluk yıkılmayacak, sonsuza dek sürecek ve gelecek kuşaklarımız bu dostluğun, bu kardeşliğin çok güzel sonuçlarını göreceklerdir.

Summary

THE IMPORTANCE OF THE COOPERATION IN THE LAW FROM VIEWPOINT OF THE TURKISH WORLD

Alparslan ALTAN

(Constitutional Court of Turkey Republic, Turkey)

Today though there are various problems related to collaboration in the law among Turkish countries, there are different possibilities and opportunities as well. It can be claimed that the basic problems hampering the cooperation in law are differences in the field of cultural and socio-economic development of these countries, as well as inability in mutual communication and information sharing. In the article, we focused on increasing the cooperation in law and the development of joint ranges of motion among the Turkish countries.